

14.5.2024

Svenska Finlands folkting (Folktinget) kiittää mahdollisuudesta esittää Eduskunnan sivistysvaliokunnalle asiantuntijanäkemyksemme ja antaa kirjallinen lausunto HE 42/2024 vp Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 12 §:n muuttamisesta.

Folktinget kannattaa lakimuutosta, jonka mukaan julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavan suomen tai ruotsin kielen erinomaista taitoa osoittavan kielitutkinnon suorittamisesta poistetaan maksullisuus. Valtaosassa tapauksista valtionhallinnon virkaa hakevilta edellytetään nykyisin erinomaista suomen kielen taitoa ja tyydyttävää ruotsin kielen taitoa.

Käytännössä voimassa oleva kielitaitolaki tarkoittaa, että ruotsinkieliset, jotka hakevat töitä ministeriöstä tai valtion virastosta, joutuvat maksamaan 514 euroa suorittaakseen kielikokeen. Maksu on erityisen ongelmallinen työuransa alussa oleville nuorille. Erillistä kielikoetta ei vaadita valtionhallinnon virkaa hakevilta, korkeakoulututkinnon suorittaneilta suomenkielisiltä. Tyydyttävän kielitaidon voi osoittaa yksittäisellä korkeakouluopintojen yhteydessä suoritetulla kurssilla. Folktinget on usein huomauttanut, että vaatimus erillisen kielitutkinnon suorittamisesta sekä tutkinnon vaativuus ja kustannus asettavat suomen- ja ruotsinkieliset eriarvoiseen asemaan.

Folktinget pitää yhdenvertaisuuden kannalta ongelmallisena sitä, että useimmat valtionhallinnon virat edellyttävät erinomaista suomen kielen taitoa ja vain tyydyttävää ruotsin kielen taitoa. Ruotsinkielisille asetetut korkeat kielitaitovaatimukset ovat yksi syy siihen, että valtionhallinnossa työskentelevien ruotsinkielisten osuus on alhaisempi kuin ruotsinkielisten osuus koko maassa (5,2 %). Oikeusministeriön vuonna 2023 teettämän tutkimuksen mukaan ruotsinkielisten osuus valtionhallinnossa oli vain 3,7 %. Folktinget toteaa, että hyvä suomen kielen taito tulisi useammin kuin nyt olla riittävä kelpoisuusvaatimus valtionhallinnossa työuraansa aloittaville henkilöille, joiden äidinkieli on ruotsi.

Kansalliskielistrategian mukaan ruotsin kieli on heikentynyt valtionhallinnossa. Lakiehdotuksessa todetaan, että ruotsin kielen taidon heikkeneminen valtionhallinnossa voi johtaa tilanteisiin, joissa ruotsinkieliset joutuvat luopumaan oikeudestaan käyttää äidinkieltään viranomaisyhteyksissä. Tätä ongelmaa tuodaan esille myös vuoden 2021 Kansalliskielistrategiassa. Lisäksi yhdenvertaisuusvaltuutetun saamat ruotsin kieltä koskevat syrjintäilmoitukset, jossa viranomainen on vastaajana, ovat lisääntyneet.

Tarvitaan kiireellisiä toimia, joilla vahvistetaan ruotsin kielen läsnäoloa valtionhallinnossa ja viranomaisten kykyä tarjota palveluja ruotsiksi. Kansalliskielistrategiassa ehdotettiin toimenpiteitä ruotsin kielen vahvistamiseksi julkishallinnossa. Ehdotettuja tarkastelun kohteita kansalliskielistrategiassa ovat muun muassa, voisiko ruotsin ja suomen kielen erinomaisen taidon kielitutkinnon suorittaa osana yliopisto-opintoja sekä tulisiko kielitutkintojen kustannuksia tarkistaa.

Lisäksi ehdotetaan, että otetaan kielitaitovaatimusten saavuttaminen virkasuhteen aikana osaksi urapolku-ajattelua. Edelleen selvitetään, keiden viranomaisten tulisi soveltaa käänteistä kielitaitovaatimusta siten, että viroissa edellytettäisiin erinomaista ruotsin kielen taitoa ja tyydyttävää suomen kielen taitoa. Lisäksi luvataan selvittää, mitkä viranomaiset soveltaisivat räätälöityjä kielitaitovaatimuksia siten, että joissakin viroissa edellytettäisiin hyvää ruotsin ja suomen kielen taitoa. Folktinget kannattaa kaikkia näitä ehdotuksia.

Kielikokeiden maksullisuuden poistaminen on askel oikeaan suuntaan, mutta ruotsin kielen aseman parantamiseksi valtionhallinnossa ja viranomaisissa tarvitaan ehdottomasti lisää toimenpiteitä. Folktinget esittääkin, että hallitus ryhtyy viipymättä myös muihin Kansalliskielistrategiassa ehdotettuihin toimenpiteisiin ruotsin kielen aseman vahvistamiseksi julkishallinnossa.

Christina Gestrin

Pääsihteeri

14.5.2024

Svenska Finlands folkting tackar för möjligheten att höras av riksdagens kulturutskott och ge ett skriftligt utlåtande om Regeringens proposition RP 42/2024 rd med förslag till lag om ändring av 12 § i lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda.

Folktinget stöder lagändringen som innebär att avgiften för att avlägga språkexamen som intygar utmärkta kunskaper i finska eller svenska av personer som söker en tjänst inom statsförvaltningen avskaffas. Oftast är kvalifikationskravet utmärkta kunskaper i finska och nöjaktiga kunskaper i svenska när det gäller personer som söker en tjänst inom statsförvaltningen.

I praktiken innebär den gällande språkkunskapslagen att svenskspråkiga personer som ansöker om en anställning vid ett ministerium eller ett statligt ämbetsverk måste avlägga ett språkprov som kostar 514 euro år 2024. Avgiften är särskilt problematisk för unga personer i början av sin karriär. För finskspråkiga som söker en tjänst inom statsförvaltningen krävs inget separat språkprov av personer som avlagt en högskoleexamen, i vilken ingått en kurs i det andra inhemska språket. Folktinget framhåller att den rådande situationen visar tydligt att språkgrupperna inte behandlas likvärdigt.

Folktinget har många gånger påtalat olägenheten med att högskoleutbildade svenskspråkiga finländare är tvungna att avlägga ett separat och avgiftsbelagt språkprov för att kvalificera för en tjänst inom statsförvaltningen.

Folktinget anser att det ur likabehandlingsperspektiv är problematiskt att det för de flesta tjänster inom statsförvaltningen förutsätts utmärkta kunskaper i finska och enbart nöjaktiga kunskaper i svenska. De höga språkkraven som ställs på svenskspråkiga är en bidragande orsak till att andelen svenskspråkiga personer som arbetar inom statsförvaltningen är lägre än andelen svenskspråkiga i hela landet (5,2 %). Enligt en utredning som justitieministeriet lät göra år 2023 har andelen svenskspråkiga inom statsförvaltningen sjunkit till endast 3,7 %. Goda kunskaper i finska borde oftare vara ett tillräckligt språkkrav inom statsförvaltningen för personen med svenska som modersmål.

Justitieministeriets utredningar visar att svenskan har försvagats inom statsförvaltningen. I propositionen framhålls även att den försvagade situationen beträffande kunskaper i svenska inom statsförvaltningen kan leda till situationer, där svenskspråkiga är tvungna att avstå från sin rätt att använda sitt modersmål i kontakt med myndigheter. Detta problem lyfts även upp i nationalspråksstrategin från 2021. Därtill har diskrimineringsombudsmannen tagit emot ett ökat antal anmälningar där svenska språket utgör diskrimineringsgrund med en myndighet som motpart.

Snabba åtgärder behövs för att stärka svenska språkets ställning inom statsförvaltningen samt myndigheternas förmåga att erbjuda service på svenska. Åtgärder som föreslogs i nationalspråksstrategin från år 2021 för att förstärka användningen av svenska inom den offentliga

förvaltningen var att granska möjligheten att avlägga språkexamina som gäller utmärkta kunskaper i svenska och finska som en del av universitetsstudierna och att granska kostnaderna för att avlägga språkexamina.

Det föreslogs därtill att man i karriärtänkandet integrerar mål om att uppfylla språkkunskapskraven under tjänsteförhållanden. Det ska också fastställas vilka myndigheter som ska tillämpa omvända krav på språkkunskaper, så att man för en del av tjänsterna som behörighetsvillkor har utmärkta kunskaper i svenska och nöjaktiga i finska. Därtill lovar man fastställa vilka statliga myndigheter som ska tillämpa anpassade krav på språkkunskaper, så att man för en del av tjänsterna som behörighetsvillkor har goda kunskaper i svenska och finska. Folktinget stöder alla dessa förslag.

Att avskaffa avgifterna för språkprov är ett steg i rätt riktning, men det behövs definitivt fler åtgärder för att förbättra svenska språkets ställning inom statsförvaltningen och hos myndigheterna. Folktinget föreslår därför att regeringen utan dröjsmål vidtar även de övriga åtgärder som föreslås i nationalspråksstrategin för att stärka svenska språkets ställning inom statsförvaltningen.

Christina Gestrin

Folktingssekreterare